

MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DEPARTAMENT POLITYKI RODZINNEJ

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 461 15 70, fax +48 22 461 15 71
www.gov.pl/rodzina; e-mail: info@mrpips.gov.pl

DSR-IV.811.401.2021.AW

Warszawa, 19 maja 2021 r.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r., poz. 870), w związku z petycjami przekazanymi przez Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 18 marca 2021 r., dotyczącą wprowadzenia możliwości ustalania terminu wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego, jak również podwyższenia kwot zasiłku pielęgnacyjnego, renty socjalnej, rodzinnej oraz ustalenia minimalnej kwoty waloryzacji emerytur i rent, uprzejmie informuję;

Zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem rodzinnym finansowanym z budżetu państwa, którego warunki przyznawania i wypłacania regulują przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 111, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 26 ust. 1 tej ustawy świadczenia rodzinne wypłaca się w okresach miesięcznych.

Ww. świadczenia przysługujące za dany miesiąc, gminny organ właściwy wypłaca do końca tego miesiąca w dniu/dniach ustalanych przez ten organ w zależności od dostępności środków pieniężnych od wojewody i możliwości organizacyjnych i nie są planowane żadne zmiany w tym zakresie.

Odnosząc się do kwestii podwyższenia kwoty zasiłku pielęgnacyjnego należy wskazać, że na podstawie art. 18 ustawy o świadczeniach rodzinnych, kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń rodzinnych oraz kwoty świadczeń rodzinnych, a więc także kwota zasiłku pielęgnacyjnego, podlegają co 3 lata weryfikacji, z uwzględnieniem wyników badań prognozy wsparcia dochodowego rodzin. Próg wsparcia dochodowego rodzin bada i przedstawia Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Procedurę

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

ustalania kwot świadczeń rodzinnych, w tym kwoty zasiłku pielęgnacyjnego, określa art. 19 ustawy o świadczeniach rodzinnych, który m.in. stanowi o udziale Rady Ministrów i Rady Dialogu Społecznego w procesie ustalania ww. kwot kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń rodzinnych. Ostateczne rozstrzygnięcie o zakresie zmian ww. kwot w ramach danej weryfikacji, dokonywane jest przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

Ostatnia weryfikacja miała miejsce w 2018 r., w wyniku której zostało wydane *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. z 2018 r., poz. 1497)*. W ramach tej weryfikacji Rada Ministrów przyjęła dwuetapowy proces podwyższenia wysokości zasiłku pielęgnacyjnego (obowiązującego wówczas w wysokości 153 zł): tj. od 1 listopada 2018 r. zasiłek pielęgnacyjny został podwyższony do wysokości 184,42 zł, a od 1 listopada 2019 r. został podwyższony do wysokości 215,84 zł., tj. do wysokości odpowiadającej kwocie dodatku pielęgnacyjnego, obowiązującej w momencie przeprowadzanej weryfikacji. Należy zauważyć, że w wyniku ostatnio przeprowadzonej weryfikacji wysokość zasiłku pielęgnacyjnego uległa podwyższeniu po raz pierwszy od 12 lat i w sumie wzrosła o 62,84 zł, tj. o ok. 40% obowiązującej od 1 września 2006 r. kwoty zasiłku pielęgnacyjnego.

Zatem, zgodnie z ustawowo określonymi zasadami weryfikacji wysokości świadczeń rodzinnych, kolejna weryfikacja kwot świadczeń rodzinnych, a więc także kwoty zasiłku pielęgnacyjnego, przypada w bieżącym 2021 r. i w terminie do 15 sierpnia 2021 r. Rada Ministrów podejmie decyzję o zakresie tegorocznej weryfikacji, tj. o ewentualnych nowych wysokościach świadczeń rodzinnych, które obowiązywać będą od 1 listopada 2021 r.

Należy zatem wskazać, że w świetle istniejących ww. regulacji prawnych, przedstawiony w petycji postulat dotyczący podwyższenia wysokości zasiłku pielęgnacyjnego od 2021 r. do kwoty 450 zł, nie może być uwzględniony, gdyż ustawowo określony sposób ustalania wysokości świadczeń rodzinnych, w tym zasiłku pielęgnacyjnego, nie daje możliwości przyjęcia dowolnej kwoty danego świadczenia bez zachowania ww. procedury jej ustalania.

Nie są prowadzone prace nad zmianą ww. regulacji dotyczących weryfikacji zasiłku pielęgnacyjnego.

Odnosząc się do kwestii waloryzacji renty socjalnej, informuję, że zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1300) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej — przed ukończeniem 25. roku życia,
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ww. ustawy renta socjalna wynosi 100 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Od dnia 1 marca 2021 r. na mocy ustawy z dnia 21 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 353) oraz wydanego na jej podstawie Komunikatu Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 lutego 2021 r., kwota najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wynosi 1250,88 zł, tym samym do tej kwoty wzrosła wysokość renty socjalnej.

Trzeba zwrócić uwagę na znaczny wzrost kwoty renty socjalnej w ostatnich latach. Obecna kwota tego świadczenia jest o 511 zł większa niż w 2015 r., kiedy renta socjalna wynosiła 739,58 zł.

W chwili obecnej nie planuje się zmiany zasad ustalania kwoty renty socjalnej. Z uwagi na fakt powiązania kwoty renty socjalnej z kwotą najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, nie jest w tej chwili znana kwota tego świadczenia, która będzie obowiązywała od dnia 1 marca 2022 r.

W kwestii renty rodzinnej oraz ustalenia minimalnej kwoty waloryzacji emerytur i rent, należy wskazać, że emerytury i renty są świadczeniami finansowanymi z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przychody tego funduszu pochodzą ze składek finansowanych przez osoby ubezpieczone (przyszłych świadczeniobiorców) i pracodawców (płatników

składek). Fundamentalną zasadą tego funduszu jest więc ściśle powiązanie prawa do świadczeń z indywidualnym przebiegiem ubezpieczenia konkretnej osoby.

Sposób ustalania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych określa szczegółowo ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, z późn. zm.). Wymiar tych świadczeń odzwierciedla nie tylko długość stażu pracy (okresów składkowych i nieskładkowych), ale przede wszystkim wysokość wynagrodzeń uzyskiwanych w czasie zatrudnienia, od których istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. W związku z tym im dłużej pracujemy, im wyższe składki opłacamy i im później przechodzimy na emeryturę, tym świadczenie emerytalne jest wyższe.

Zasada wzajemności oraz proporcjonalności świadczeń i składek podlega konstytucyjnej ochronie. Tę zasadę współzależności między wysokością składek i długością okresu ich opłacania, a wysokością emerytury potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 czerwca 1999 r. (sygn. K 5/99) uznając, że „wysokość świadczeń nie powinna nadmiernie odbiegać od wkładu ubezpieczonego w tworzenie funduszu ubezpieczeń społecznych”.

Prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy ustaje wraz ze śmiercią osoby uprawnionej, natomiast uprawnieni członkowie rodziny mogą ubiegać się o rentę rodzinną. Renta rodzinna nie stanowi przeniesienia świadczenia po zmarłym na rzecz członka jego rodziny, co oznaczałoby faktyczne dziedziczenie emerytury lub renty po zmarłym. Jest to nabycie prawa do odrębnego świadczenia o charakterze alimentacyjnym, którego podstawową funkcją jest czasowe zapewnienie środków egzystencji rodzinie zmarłego, którą utrzymywał, przede wszystkim jego dzieciom.

Stąd też członek rodziny zmarłego ubezpieczonego nie może samodzielnie nabyć prawa do renty rodzinnej - wstępuje jedynie w prawo, które wcześniej przysługiwało zmarłemu ubezpieczonemu (niezależnie od tego, czy zmarły członek rodziny pobierał emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, czy też jedynie spełniał warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń).

Wysokość renty rodzinnej zależy od dwóch czynników - od wysokości świadczenia, jakie uzyskiwał (do jakiego miałby prawo) zmarły ubezpieczony, a ponadto od ilości osób uprawnionych do pobierania tego świadczenia.

Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, która podlega podziałowi na równe części między uprawnionych. Oznacza to, że im więcej osób ma prawo do tego świadczenia, tym niższą rentę otrzymuje każda z nich.

Zgodnie z art. 73 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta rodzinna wynosi:

- dla jednej osoby uprawnionej - 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu,
- dla dwóch osób uprawnionych - 90% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu,
- dla trzech i więcej osób uprawnionych - 95% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

Kwota najniższej renty rodzinnej określona została w art. 85 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i po waloryzacji przeprowadzonej od 1 marca 2021 r. wynosi 1250,88 zł brutto miesięcznie. Gwarancją podwyżki w ramach waloryzacji objęta jest łączna kwota renty rodzinnej, przysługująca wszystkim uprawnionym członkom rodziny. Do kwoty najniższej renty rodzinnej nie podwyższa się zatem części renty rodzinnej wynikającej z podziału świadczenia w przypadku, gdy do renty uprawniona jest więcej niż jedna osoba.

Zaproponowana w petycji zmiana powyższej regulacji byłaby sprzeczna ze wskazaną wyżej zasadą, że renta rodzinna jest świadczeniem pochodnym świadczenia (emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy), jakie przysługiwało osobie zmarłej.

W myśl zasady równego traktowania ubezpieczonych, sformułowanej w art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, z późn. zm.) wszyscy ubezpieczeni, bez względu na płeć, stan cywilny, stan rodzinny, są traktowani równo. Na gruncie przepisów emerytalno-rentowych zasada ta dotyczy stosowania wobec określonego kręgu osób takich samych rozstrzygnięć nie tylko w zakresie warunków objęcia systemem ubezpieczeń, czy też nabywania uprawnień do świadczeń, ale również mechanizmu ustalania wysokości świadczeń.

Reasumując - renta rodzinna nie jest świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet te najbardziej uzasadnione. Przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych są przepisami bezwzględnie obowiązującymi, a więc muszą być przestrzegane w stosunku do wszystkich nawet wówczas, gdy jawią się one osobie zainteresowanej jako subiektywnie niesprawiedliwe.

Jednym z głównych zadań realizowanych w ramach polityki społecznej państwa jest waloryzacja świadczeń. Stanowi ona element konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, wyrażonego w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, co oznacza konieczność istnienia mechanizmu utrzymywania wszystkich świadczeń na poziomie ich realnej wartości.

Z ekonomicznego punktu widzenia waloryzacja jest wynikiem spadku siły nabywczej pieniądza spowodowanym głównie przez inflację i ma na celu urealnienie wartości wypłacanych świadczeń w odniesieniu do wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, dostosowując - w sposób ciągły - wartość wypłacanych świadczeń do zmian cen. Jednocześnie w sytuacji trwałego wzrostu gospodarczego uzasadnione jest zwiększanie wskaźnika waloryzacji o część realnego wzrostu wynagrodzeń. W warunkach stałej wartości pieniądza i niezmiennego poziomu kosztów utrzymania waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych nie byłaby konieczna.

Należy podkreślić, że sprawa waloryzacji świadczeń jest jedną z bardziej drażliwych i szeroko komentowanych kwestii, co wynika z niemożności zaspokojenia oczekiwań wszystkich świadczeniobiorców zgłaszających w tej mierze szereg, często wzajemnie wykluczających się wniosków.

Obecnie obowiązujące zasady waloryzacji świadczeń określa ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którą waloryzacja przeprowadzana jest przy zastosowaniu procentowego wskaźnika waloryzacji, który odpowiada średniorocznemu wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym zwiększonemu o co najmniej 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. Zwiększenie wskaźnika waloryzacji o co najmniej 20% realnego wzrostu płac jest corocznie przedmiotem negocjacji w ramach Rady Dialogu Społecznego, przeprowadzanych w czerwcu.

Obowiązujący mechanizm waloryzacji, odzwierciedlający wzrost kosztów utrzymania, zapewnia zatem zachowanie realnej wartości wszystkich świadczeń, a także decyduje o udziale populacji osób już nieaktywnych zawodowo we wzroście gospodarczym, a tym samym wzroście poziomu życia całego społeczeństwa.

Wymaga podkreślenia, że mechanizm waloryzacji nie jest i nie może być mechanizmem wyrównywania poziomu świadczeń, tak jak system ubezpieczeniowy nie jest systemem pomocy społecznej.

W okresie ostatnich lat zasady waloryzacji świadczeń i mechanizm jej przeprowadzania były przedmiotem licznych zmian. Była przeprowadzana waloryzacja kwotowa, procentowa, procentowo-kwotowa, a także były przyznawane dodatki do świadczeń. Wskazuje to na fakt, że wciąż poszukiwane są optymalne w danym czasie mechanizmy waloryzacji, uwzględniające z jednej strony potrzeby socjalne świadczeniobiorców, a z drugiej bieżącą sytuację gospodarczą, stan budżetu państwa i finansów ubezpieczeń społecznych.

Zarówno w 2019 r., jak i w 2020 r. przeprowadzona została procentowo-kwotowa waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych. W ramach waloryzacji, co do zasady, świadczenia emerytalno-rentowe wzrosły o wskaźnik waloryzacji, nie mniej niż o 70 zł. Spowodowało to, że świadczenia najniższe wzrosły w stopniu wyższym, niż gdyby została przeprowadzona waloryzacja procentowa.

W 2021 r. rząd ponownie zaproponował zmianę zasad waloryzacji świadczeń na waloryzację kwotowo-procentową. W ustawie z dnia 21 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw ustawodawca przyjął zasadę, że świadczenia emerytalno-rentowe wzrosną o ustawowy wskaźnik waloryzacji, jednak nie mniej niż o 50 zł. Przewidział także dodatkowe rozwiązanie na wypadek, gdyby ogłoszony w lutym 2021 r. wskaźnik waloryzacji okazał się wyższy niż 104,16% (który to wskaźnik zapewniał, przy świadczeniach najniższych, wzrost o gwarantowaną kwotę 50 zł). W takim przypadku do wszystkich świadczeń emerytalno-rentowych miała zostać zastosowana waloryzacja procentowa w oparciu o rzeczywisty wskaźnik waloryzacji, zgodnie ze schematem zaproponowanym w ustawie.

W związku z tym, że wskaźnik waloryzacji emerytur i rent w 2021 r. wyniósł 104,24%. wszystkie świadczenia emerytalno-rentowe wzrosły o rzeczywisty wskaźnik waloryzacji. Od dnia 1 marca 2021 r. najniższa gwarantowana emerytura wynosi 1250,88 zł (brutto).

Dla polityki społecznej państwa niezmiernie istotna jest ochrona seniorów przed ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Podejmowane przez resort rodziny i polityki społecznej działania ukierunkowane są na poprawę sytuacji finansowej emerytów i rencistów, w tym w szczególności świadczeniobiorców pobierających niskie emerytury i renty. Potwierdzeniem powyższych działań, obok korzystnych zmian wprowadzanych od kilku lat w zasadach waloryzacji świadczeń, jest stały wzrost najniższej emerytury (o ok. 42% od

2015 r.) oraz coroczna - od 2020 r. - wypłata tzw. 13. emerytury, dla wszystkich świadczeniobiorców, w wysokości najniższej emerytury obowiązującej w roku wypłaty dodatkowego świadczenia pieniężnego (1250,88 zł w 2021 r.)

Dodatkowo przepisami ustawy o kolejnym w 2021 r. dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów wprowadzono wypłatę tzw. 14. emerytury od listopada 2021 r. Dla osób pobierających świadczenia w wysokości do 2900 zł brutto - 14 emerytura - przyznawana będzie w wysokości najniższej emerytury (obowiązującej w danym roku). W przypadku świadczeniobiorców pobierających świadczenie w wysokości wyższej niż 2900 zł, stosowana będzie zasada „złotówka za złotówkę”, a więc tzw. 14 emerytura będzie zmniejszana o kwotę przekroczenia ponad 2900 zł brutto. Dedykowana forma pomocy, będzie stanowiła kolejne wsparcie finansowe dla seniorów pobierających niższe świadczenia emerytalno-rentowe, a także dla osób pobierających m.in. świadczenia przedemerytalne, renty socjalne czy rodzicielskie świadczenia uzupełniające. Należy przy tym podkreślić, że jest to jednorazowa wypłata w 2021 r.

Należy podkreślić, że wszystkie wprowadzone w ostatnim czasie przez rząd rozwiązania wyszły naprzeciw oczekiwaniom świadczeniobiorców, w szczególności pobierającym niskie świadczenia emerytalno-rentowe, stanowiąc realną pomoc finansową.

Odnosząc się do przyszłorocznej waloryzacji świadczeń należy nadmienić, że obecnie jest zbyt wcześnie, aby wskazywać czy zasady waloryzacji zostaną zmienione, jak to było robione w latach ubiegłych, czy też zostanie zastosowana ustawowa waloryzacja procentowa. Uzależnione to będzie m. in. od sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, stanu budżetu państwa i finansów ubezpieczeń społecznych, a także od wielkości wskaźników makroekonomicznych, które będą miały wpływ na wysokość wskaźnika waloryzacji świadczeń. Należy także podkreślić, że w czerwcu br. rozpoczną się negocjacje w ramach Rady Dialogu Społecznego, w zakresie zwiększenia wskaźnika waloryzacji o co najmniej 20% realnego wzrostu płac.

Dodatkowo, w kontekście obecnej sytuacji związanej ze stanem pandemii COVID-19 należy podkreślić, że stan ten wywiera znaczący wpływ na wszystkie dziedziny życia społecznego i gospodarczego. Podejmowane przez rząd działania (konieczność wprowadzenia lockdownu dla gospodarki czy potrzeba zastosowania działań osłonowych) niekorzystnie wpływają na sytuację polskich finansów publicznych. Koszty związane z obecną sytuacją gospodarczą rząd stara się rozkładać w sposób solidarny i adekwatny do możliwości.

Wykonywane jest to z dbałością o bezpieczeństwo wszystkich sfer życia społecznego i gospodarczego w Polsce. W tej sytuacji ważne jest, że wypłata 13. emerytury przebiega zgodnie z harmonogramem, a wypłata 14. emerytury nie jest także zagrożona.

Olgierd Podgórski
Dyrektor Departamentu Polityki Rodzinnej

*/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/*

Do wiadomości:
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

niepodlega

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI